

# „Isten, áldd meg a magyart!”

## Száz éve halt meg nemzeti imádságunk költője

Nincs nemzeti ünnep, nagyobb szabásu hazafias megmozdulás, amelyen fel ne csendülne a Himnusz magaslatos hangzatai. Nemzeti imádságunk fenséges hangjainak hallatára valami mélységes, nagy érzés mozdul meg lelkünkben: a felemelkedettség és a hazafias remény. Szívünk minden hurja megrezdül és a költővel együtt magunk is alázatosan fohászunk, könnyező szemmel könyörgünk az Egek urához: „Isten áldd meg a magyart!”

A léleknek ez a benső megindultsága, amely a Himnusz eléneklésekor mindenki belsejében feltámad, szembe tünően mutatja, hogy mennyire különbözik a mi nemzeti imádságunk minden más nemzetétől. A „Gott erhalte” és a „God save the King” loyális érzésből fakadt egyszerű dalok, amelyeket csak az alkalomszerűség avat ünnepekké. A Marseillaise pattogó ritmusu harcossal csatadal, akárcsak a mi Rákóczi-indulónk, de nem emeli tisztább, magasabb szférába a lelket. A mi Himnuszunk azonban igazi nemzeti imádság, könyörgés a Mindenhatóhoz, figyelemztetés a múlt bűneire, s az ezekért reánk rótt büntetésekre és esdeklés a nemzet jobb jövőjéért. Ima, amely megtisztít és föl-emel. Immár száztizenöt éve, hogy az akkor harminchárom esztendő Kólcsey Ferenc a Himnusz szövegével megajándékozta a nemzetet. Ismert és elismert költő volt már abban az időben, de nem annyira népszerű, hogy költeménye érdeme szerinti gyorsasággal terjedni volna. Kólcsey kritikai

működését ugyanis sokan félreértették, illetőleg félremagyarázták. Ő vetett véget annak az addig erősen divó szokásnak, hogy az írók vajmi gyakran bizony nagyon közepes értékű alkotásokért is agyonöntmőjénezték egymást. Nagy felkészültségre és ritka igazságszeretetre irányt mutatott neki és feltétlen magasztalás helyett megalapította a tudományos, elvi szempontok szerint ítélkező kritikát. Az időtájt szokatlan szigorúságú bírálatai ellen nagy felzudulás támadt nemcsak irodalmi körökben, hanem az olvasók között is. Pálóczi Horváth Ádám gunyversét, amellyel Kólcseyre támadt, igen nagy tetszéssel fogadta a közönség, nem is gondolva arra, hogy Kólcseyt, bár kiméltelen kézzel nyult például Csokonayhoz, a nemzet egyik bálványához, tiszta művészi szándék vezette s tulzásaiban sem akart igazságtalan lenni, hanem irodalmunkat szolgálni.

Kólcsey tehát mint kritikus népszerűtlen volt akkori-  
ban s mint költő sem szerezte meg a közönség kegyét. Valószínűleg ez lehetett az oka, hogy csodás szépségekkel ékes Himnusza csak hosszabb idő elteltével hódította meg a lelkeket és tört utat a nép szívéhez. Erkel Ferenc muzsikájának kellett a Himnuszhoz társulnia, hogy valóban azzá is legyen, aminek tartalma és értéke szerint lenni kell: nemzeti imádságunkká. De ehhez még sok víznek kellett lefolynia a Dunán!



A Gyöngyössi Társaság a vármegyeháza falára helyezteti ezt a domborművet, Beck Ö. Fülöp gyönyörű alkotását. Az augusztus 19-i Himnusz-ünnepségen és az emléktábla leleplezésén résztvesz a Kormányzó Ófőméltósága is.

Tízennégy évvel a Himnusz után írta meg Vörösmarty Mihály halhatatlan költeményét, a Szózatot. A vers a lelkek mélyébe markolt és hihetetlen gyorsasággal elterjedt. Pár évvel utóbb, 1843-ban, Bartay András, kulturális életünknek ez a kiválóan érdemes és lelkes munkása, husz arany pályadíjat tüzött ki a Szózat megzenésítésére. A díjat Egressy Béni, a múlt század második harmadának ez a tehetséges és érdekes alakja, sok népszerű magyar dal szerzője, nyerte meg. Az elénekelhető Szózatot a számára kapta a nép. Vörösmarty költeménye Egressy zenéjével egy csapásra hazafias nemzeti dalunkká vált. Valószínűleg ez a siker ösztönözte Bartay Andrást, hogy a következő esztendőben — már mint a Nemzeti Színház igazgató helyője — ugyancsak husz arany díjjal újabb pályázatot írjon ki a Himnusz megzenésítésére.

Bartay akkor már — a Nemzeti Színház révén — közelebbi összeköttetésben állott Erkel Ferencel, aki valami hivatalos ügyben felkereste őt. Beszélgetés közben a pályázatra terelődött a szó s Bartay megkérdezte Erkelről, hogy elkészült-e már pályaművével.

— Nem is pályázom — felelte Erkel. — Az ilyen kisebb feladatokból már kinőttem. Hadd nyerje meg Egressy Béni a husz aranyat!

Bartay szinte magánkívül ugrott fel. Megmagyarázta Erkelnek, hogy itt nemcsak valami egyszerű dalműről van szó, hanem arról, hogy a magyarságot egy hazafias, szép nemzeti imával ajándékozzák meg. Amikor azután úgy látta, hogy érvei hatottak Erkelre, nyomatékosan mondta:

— Kottapapír, tinta és toll van az asztalon. Itt áll bent a zongorám is. Addig ki nem megy ebből a szobából, amíg a Himnusz zenéjét meg nem írod!

## A P E S T I V Á R O S H Á Z A

Ezzel magára hagyta a zeneszerzőt, akire a biztonság okáért még az ajtót is rázárta.

*Erkel* pedig, mint később maga mesélte, elgondolkozott. Igazat adott *Bartay*nak, hogy valami ünnepélyes, megkapó és magasan szárnyaló zenét kell írnia a Himnuszhoz. *A templom jutott az eszébe, a harangzugás és az orgona búgása.* Leült a zongorához s pár perc múlva megszülettek a Himnusz ünnepies áhítatu bevezető hangjai, majd egy óra leforgása alatt elkészült az egész remekmű is.

A pályadíjat természetesen *Erkel* Ferenc szerzeménye nyerte el s a művet 1844 július 2-án mutatták be a Nemzeti Színházban, amelynek közönsége megilletődéssel és lelkesedéssel hallgatta a fenséges alkotást. Mindenkit elra-

gadott, csak maga a zeneszerző nem becsülte eleinte értéke szerint ezt a művét s a Nemzeti Színház ötvenéves fennállására írt ünnepi nyitányába is a Szózat dallamtöredékeit szőtte bele a Himnuszéi helyett.

Nemzeti imádságunk azonban megkezdte diadalmas pályafutását s áhítatot gerjesztve hangzik fel minden hazafias ünnepségen, hirdetve a jobb jövő reményét.

Száz éve lesz augusztus 24-én, hogy *Kölcsey* Ferenc örökre lehunyta szemét. Himnusza azonban él s bizakodást és lelket önt minden magyar emberbe. Nemzeti imádságunk tartja össze a magyarokat az ország határain belül és kívül.

**GAJÁRY ISTVÁN**

---